

نقش فناوری اطلاعات در باز تولید ارزش‌های از دست رفته محله

گردآوری و تهیه: علی طیبی / کارشناس ارشد طراحی شهری، دانشگاه تهران

چکیده: مفهوم محله و فضای اجتماعی طی دوران‌های مختلف متحول شده است. طی دو دهه گذشته نیز به نظر می‌رسد با پیشرفت تکنولوژی، لزوم ارتباط رودررو برای تعامل اجتماعی کم رنگ شده به طوری که بیم آن می‌رود حس تعلق به موجودیتی به نام محله رو به نابودی گردد. این مقاله مسیر تحول مفهوم محله و فضای اجتماعی در نظریات اندیشمندان معاصر را بدنبال کرده و ضمن تأکید بر نظریات باری ولمن و کیت هامپتون، نگاهی دیگر به مفهوم جامعه محلی ای می‌اندازد. در این نگاه، جامعه اینترنتی مبتنی بر فناوری اطلاعات چارچوب بحث را شکل می‌دهد. واژگان کلیدی: محله، فناوری اطلاعات، شبکه‌های اجتماعی، جامعه شبکه‌ای.

مقدمه:

که یکی بر لزوم بازتولید مفهوم محله تأکید داشته و دیگری به کل لزوم وجود این نوع اجتماعات را با توجه به تغییر مفهوم فضا نفی می‌کند. در این مقاله سعی شده تا پس از بازشناسی این دو جریان از طریق بررسی آرا بزرگترین نظریه پردازان آن، که اخیراً "به طور مشخص در نظریات باری ولمن و کیت هامپتون ارائه شده، به توصیف راه حل سومی بپردازیم که در جستجوی تعریف محله در جامعه شبکه‌ای اینترنتی مبتنی بر فناوری اطلاعات امروزی است.

محله به عنوان یک واحد اجتماعی، در طول تاریخ از تمامی تحولات شهر متأثر بوده و در هر زمان متناسب با مفهوم شهر تغییر شکل داده است. اما با انقلاب صنعتی، این ارتباط دوسویه تغییر کرده به طوری که روز به روز از بعد اجتماعی آن کاسته شده و تنها به مجاورت فیزیکی خانه‌ها تقلیل می‌یابد. این امر با انقلاب اطلاعات و تحولات عظیمی که بر نوع و چگونگی ارتباط ایجاد می‌کند تشدید شده به طوری که لزوم مجاورت فیزیکی خانه‌ها و ارتباط رودررو برای تعاملات اجتماعی نیز روبه نابودی می‌گراید. در برابر این تحولات دو جریان فکری در شهرسازی بوجود آمده

در جستجوی بازتولید کالبدی محله

بعد از زوال مفهوم محله بر اثر انقلاب صنعتی دو جریان موازی شکل گرفت که یکی به دنبال بازگشت به مفهوم از دست رفته در گذشته بوده و دیگری به دنبال بازتولید آن ارزش‌ها در قالبی جدید متناسب با شرایط زمانه است. در این بخش به طور اجمال به بررسی این دو جریان می‌پردازیم.

نوستالژی محلات آرمانی از دست رفته

جیکوبز در دهه ۱۹۶۰ بدون نذری از نام محله، بدنبال همان مفاهیمی بود که برمن و دوستانش در همان زمان در محله بروکس نیویورک به تماشای نابودیش نشستند.

(برمن، ۱۳۸۴)

با نگاهی کوتاه به اندیشه‌های این دو [جیکوبز و برمن] می‌توان ریشه‌های نوستالژی محله آرمانی را بهتر شناخت. در دیدگاه جیکوبز ارزش‌های از دست رفته محله عبارتند از:

■ تقلیل ارتباط شهروندان به روابط خصوصی

■ احساس ناخود آگاهانه از همبستگی

■ اعتماد کلید واژه احساس همبستگی

■ احساس شخصیت ناشی از مجموعه تماس‌های عمومی، محکم و خودبه خودی

■ لزوم گسترش محدوده زندگی خصوصی برای تماس‌های بیرونی

■ دوری از هرگونه ارتباط بدلیل ترس از تجاوز به حریم خصوصی در افراد عادی.

از اواسط قرن ۱۹ یعنی هنگامی که واحد همسایگی مطرح شد، نظریه پردازان به دنبال هویت بخشیدن به نظام‌های شهری و همچنین جایگزینی مفهوم انتزاعی محله‌های از دست رفته در نظام‌های شهرسازی نوین بوده‌اند.

نکته مشترک در تمامی نظریات مرتبط با محله آن است که انسان‌ها علاوه بر مشترکات جغرافیایی از لحاظ زندگی در مکان جغرافیایی مشترک، دارای اشتراکات اجتماعی نیز هستند و این اشتراکات اجتماعی به شناخت جمعی از یکدیگر می‌انجامد. در این نگاه، به رغم داشتن ظاهری مدرن، نگاهی نوستالژیک به زندگی روستایی وجود دارد.

اما از دهه ۱۹۷۰ جامعه شناسان تلاش گسترده‌ای را در زمینه تعریف ماهیت محله انجام داده‌اند که در مقابل نظریه محلات آرمانی قرار می‌گیرد. در این دیدگاه، وجود ارتباط در کنار انزوا به عنوان پایه و اساس شبکه‌های ارتباطات اجتماعی کنونی مطرح

شده است. این دسته از نظریه پردازان تلاش کرده‌اند تا با انجام مطالعات میدانی و تک نگاری‌های موردی نشان دهند که محله از تحولات عظیم حاصل انقلاب صنعتی جان سالم به در برده است. (Wellman و ۲۰۰۱)

نفی تبلور کالبدی فضا در اثر انقلاب اطلاعات

در مقابل دو نظریه‌ای که در بخش پیشین ارائه شد، گروه سومی نیز شکل گرفته که تحت تأثیر مفهوم «تکنولوژی اطلاعات» و «اینترنت» قرار دارند. این دسته که به دنبال توصیف تغییر یا تبدیل مفهوم فضا و عواقب آن بوده گرایش آرمانی و رؤیایی داشته‌اند.

پس از توصیف این نوع گرایش به محله که نام آن را «اینفو تکنوتوپیا» می‌گذارند در ادامه به چارچوب نظری اندیشه‌های دو تن از نظریه پردازان این گروه سوم، به نام تافلر و کاستلز پرداخته می‌شود.

اینفو تکنوتوپیا چیست؟

از دهه ۱۹۷۰ گروهی از اندیشمندان با اشاره به ظهور شبکه‌های گسترده ارتباطی آسان با هزینه کم و در مسافت بیشتر نظریه تغییر مفهوم همسایگی در اجتماعات انسانی را بیان کردند. تغییری که با گسترش اینترنت، روابط بین انسان‌ها را از روابط صرفاً مبتنی بر فضای کالبدی به روابط مبتنی بر مشترکات اجتماعی بین افراد تغییر می‌دهد.

به نظر این اندیشمندان، به جای آنکه از معیارهای صرفاً فضایی - مکانی برای تعریف جامعه محله‌ای استفاده شود، باید به فاکتورهای اجتماعی پرداخته شود. در نتیجه، شبکه‌هایی شکل می‌گیرد که بر محور «علاقه و تمایل» بنا شده‌اند و نه صرفاً «مکان». در این حالت، حضور فیزیکی در مکان به کلی نقش خود را در ایجاد ارتباطات اجتماعی از دست می‌دهد. افرادی که در این نوع اجتماعات «علاقه محور» قرار می‌گیرند از لحاظ احساسی و اطلاعات خود را متعلق به کلیتی می‌دانند که حتی به یک شهر و یا یک کشور نیز محدود نمی‌شود، می‌تواند ورای مرزهای فیزیکی برود. به عبارت دیگر در این دیدگاه انسان‌ها با ملیت‌ها و نژادهای مختلف می‌توانند صرفاً با داشتن علاقه و تمایل به موضوعی خاص، محله‌ای را درون شبکه اینترنت شکل دهند. این همان دیدگاه آرمانی یا به عبارتی اینفو تکنوتوپیا است. لذا بر پایه این نظریه، جهان به محله‌هایی تبدیل می‌شود که انسان‌ها ساکن آن هستند بدون آن که به طور فیزیکی در کنار هم باشند.

انقلاب الکترونیک و موج سوم

در ادامه تغییرات بنیادینی که در جریان ورود تکنولوژی اطلاعات در ماهیت فضا بوجود آمد، اندیشمندان زیادی در جهت بررسی و مطالعه تاثیرات این جریان و ترسیم آینده آن بر آمدند که از مهمترین این تلاش‌ها می‌توان از تدوین و انتشار نظریات الوین تافلر در کتاب «موج سوم» نام برد.

تافلر موج سوم را که به نظر او به مانند دو موج قبلی یعنی کشاورزی و صنعتی تمام تعاریف و اصول واقع در زمان خود را متحول ساخته، مطرح می‌کند.

او پایه‌های علمی موج سوم را الکترونیک، کامپیوتر و بیولوژی می‌داند و بر این اساس به تشریح تحولات بنیادین حاصل تحولات این علوم می‌پردازد:

پایه‌های علمی موج سوم را الکترونیک، کامپیوتر و بیولوژی تشکیل می‌دهد... سپر الکترونیکی باعث می‌گردد که افراد به میل خود اطلاعات مورد نظر را در زمان دلخواه دریافت کنند. دیگر محدودیت مکان و زمان وجود ندارد... در موج سوم کامپیوترها از حالت تمرکز خارج شده و به صورت هوشمند توزیع می‌شوند... برخلاف دو موج قبل در تعریف قدرت بر مبنای نیروی کالبدی در موج سوم قدرت بر اساس نیروی تفکر و تصمیم‌گیری تعریف می‌گردد (تافلر، ۱۳۸۴)

تافلر مفهوم کار را نیز به عنوان یکی از اساسی‌ترین بخش تحولات در موج سوم معرفی می‌کند و به بیان ماهیت کار در موج سوم می‌پردازد:

ماهیت کار دگرگون می‌شود و وابستگی کار به مکان از بین می‌رود از این رو کارها دوباره به محیط خانه بر می‌گردد. در نتیجه گسستگی خانواده ناشی از موج دوم بازتعریف می‌شود و نتیجه آن ادغام و تفکیک ناپذیری زندگی شخصی و شغلی می‌گردد... در موج سوم ساعت کار شناور و انعطاف پذیر است، کارمندان برای زندگی خود برنامه ریزی می‌کنند، اغلب کارها نیمه وقت و شبانه صورت می‌گیرد و در نتیجه کارایی افزایش می‌یابد.

از آنجا که تغییر در ماهیت کار سبب تغییر در ماهیت زندگی شده و در نهایت به تغییر در جامعه می‌انجامد، نقش محله فیزیکی منتفی می‌شود.

تافلر با تمام تلاش به توصیف شرح ما وقع و ترسیم آینده می‌پردازد و با دسته بندی که انجام می‌دهد، آغاز مرحله جدیدی از زندگی بشری را نوید می‌دهد.

جامعه شبکه ای، انقلاب اطلاعات و فضای جریان ها

موجی که تافلر بوجود آورد به سرعت به موضوعی در بسیاری از کنفرانس ها، سمینارها، مقالات علمی تا مطالب ژورنالیستی تبدیل شد. افراد بسیاری تلاش کردند تا به نوعی این اینفو تکنوتوپیای قریب الوقوع را ترسیم کنند تا آنجا که کستلنر در توصیفی کنایه آمیز به این جریان می‌نویسد: "امروزه تعداد آدم هایی که درباره تحولات ناشی از کار از راه دور تحقیق می‌کنند از تعداد افرادی که به کار از راه دور اشتغال دارند بیشتر است."

کستلنر خود یکی از همین افراد است. وی مطالعاتی را در جهت تشریح واقع گرایانه اتفاقات حاصل از این جریان (که او بار دیگر عنوان انقلاب را برای آن گذارد) می‌پردازد. انقلاب تکنولوژی از نظر او نیز در ادامه دو انقلاب پیشین (کشاورزی و صنعتی) است و تاثیرات حاصل از آن را با دیدی واقع گرایانه در تمام ابعاد زندگی بشری می‌کاود. مهمترین حاصل آن را در سه جلد کتاب با عنوان کلی عصر اطلاعات بیان می‌کند.

مانوئل کستلنر در کتاب خود به بررسی این نظریه می‌پردازد که آیا تحولات اینفو تکنولوژیک را باید پایانی برای شهرها دانست؟

وی نه تنها معتقد است که فضا در انقلاب اطلاعات نفی نمی‌شود بلکه معتقد است که آن انقلاب مسبب تحرک فیزیکی بیشتر ناشی از افزایش فعالیت و تراکم شدید بازار توسط نیروی کار می‌گردد. او تاکید می‌کند انقلاب اطلاعات سبب تبدیل خانه به محل کار نیست بلکه سبب می‌شود تا فعالیتها به نحو چشم گیری در سراسر کلان شهر گسترش یابد و به جای آنکه تمرکز فعالیتها

عمل می‌کنند. کستلز فضای جریانها را به عنوان تکیه گاه مادی فرایندها و عملکردهای مسلط در جامعه اطلاعاتی معرفی کرده و آن را به سه لایه تقسیم می‌کند:

■ مداری از محرک‌های الکترونیکی که تکیه گاه مادی فضای جریانها است.

■ گره‌ها و محورها ارتباط دهنده مکان‌های دارای ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی کالبدی خاص

■ ساماندهی مکانی نخبگان به دانش مسلط بر فضا

در این لایه بندی فضای جریانها تنها لایه اول آن لامکانی مورد تصور ماهیت جریانها را دارا است و دو لایه دیگر به عنوان شاکله این فضا کاملاً مبتنی بر مکان بوده و در چارچوب مکان و زمان تعریف می‌گردد. (کاستلز)

فضای جریانها و فضای مکانها

موضوع فضای جریانها در مقاله حاضر از آن جهت حائز اهمیت است که کستلز با اشاره به تجربه زندگی شخصی خود در محله بلویل پاریس وجهه به شدت شبه اتوپیایی به خود می‌گیرد. او با اشاره به اینکه فضای جریانها به تمام حوزه‌های تجربه انسانی در جامعه شبکه‌ای نفوذ نمی‌کند می‌نویسد:

اکثریت قاطع مردم کشورهای صنعتی و پیشرفته در مکانها زندگی می‌کنند و به این ترتیب فضای خود را به گونه‌ای وابسته به مکان درک می‌کنند. (کاستلز)

او در ادامه با اشاره به پروژه شهر جهانی توکیو که در سال ۱۹۸۰ به جهت تجدید ساختار این شهر برای نیل به یک شهر جهانی مطرح و در سال ۱۹۹۷ توسط ماچیمورا شروع شد اشاره می‌کند و برنده شدن یک کم‌دین به نام آئوشیما در انتخابات، بدون حمایت هیچ حزب یا منبع مالی و تنها با شعار توقف این پروژه را دلیلی می‌داند برای بیان این نتیجه گیری:

مردم هنوز هم در مکانها زندگی می‌کنند اما از آنجا که در جوامع ما کارکردها و قدرت در فضای جریانها سازمان یافته‌اند، سلطه ساختاری منطق آن به گونه‌ای بنیادین معنا و پویایی مکان را تغییر می‌دهد (کاستلز).

کستلز در پایان در نگاهی نه چندان مثبت به آینده، چشم انداز یک فضای جریانهای شبکه‌ای و غیرتاریخی را ترسیم می‌کند که می‌خواهد منطق خود را بر مکانهای تکه تکه و پراکنده تحمیل کند، مکانهایی که هر روز پیش از پیش بی ارتباط می‌شوند و کمتر می‌توانند دارای قواعد فرهنگی مشترک باشند. او حرکت زندگی

در مرکز شهر باشد، کل شهر را درگیر می‌کند. کستلز تمامی امیدهایی را که با تحولات تکنولوژی اطلاعات بوجه آمده بود، مورد نقد قرار می‌دهد. او به طور جدی نگران افزایش شدید ترافیک به دلیل وقت آزاد شده حاصل تکنولوژی اطلاعات است و همچنین خرید از راه دور را جایگزینی برای خرید کاتالوگهای پستی می‌داند نه جایگزین حضور واقعی در مراکز خرید پیاده و در ادامه تجارت الکترونیک را مکمل مناطق تجاری می‌داند نه جایگزین آن. کستلز با نظام استدلالی مشابه به بررسی بانکداری الکترونیک، خدمات بهداشتی الکترونیک و آموزش الکترونیک می‌پردازد و با استناد به داده‌های آماری، نقش فناوری اطلاعات را در تکمیل و توسعه این خدمات می‌داند نه جایگزین آنها. (کستلز)

کستلز در جمع بندی مباحث مطرح شده به تبیین دیدگاه خود در باب نظریه اجتماعی مکان و نظریه فضای جریانها می‌پردازد. از دیدگاه او «مکان» «تجلی»، «جامعه» و «فضا» خود «جامعه» است و جوامع می‌توانند در پی دگرگونی‌های ساختاری خود، شکلها و فرایندهای فضایی جدیدی را پدیدار سازند.

او به عنوان نتیجه گیری این بحث، مکان را تکیه گاه مادی عملکردهای اجتماعی که در یک زمان انجام می‌گیرد، معرفی می‌کند. با این تعریف از مکان و فضا کستلز وارد بحث فضای جریانهای مورد نظر خود می‌شود.

جریانها فقط یکی از عناصر سازمان اجتماعی نیستند بلکه تجلی فرایندهای مسلط بر زندگی اقتصادی، سیاسی و نمادین ما هستند. به نظر من شکل فضایی جدیدی ایجاد شده که ویژگی عملکردهای اجتماعی است و بر جامعه شبکه‌ای تسلط دارد و آن فضای جریانها است (کاستلز).

بدین ترتیب، فضای جریانها سازماندهی مادی عملکردهای اجتماعی است که دارای اشتراک زمانی هستند و از طریق جریانها

بشری را به سوی دنیاهای موازی می‌داند که چون در ابعاد مختلف ابر فضای اجتماعی قرار دارند زمان‌های آنها با یکدیگر نمی‌تواند برخورد کند و تنها راه نجات از این آینده محتوم را برقراری پل‌های فرهنگی و فیزیکی بین دنیاها می‌داند.

بازتولید ارزش‌های از دست رفته محله بوسیله تکنولوژی اطلاعات

پس از بررسی نظریات دو طیف عمده‌اندیشمندان یکی در بازتولید کالبدی محله و دیگری در جهت نفی آن، جریان سومی را مورد بررسی قرار می‌دهیم که موضوع اصلی این مقاله است. این جریان که مشخصاً توسط دو اندیشمند به نامهای باری ولمان و کیث هامپتون بوسیله تحقیقات گسترده و تجربیات وسیع میدانی شکل گرفت به دنبال استفاده از امکانات حاصل از انقلاب و تکنولوژی اطلاعات برای جبران زوال ناشی از ضایعات ورود تکنوژی به نظام محلات است.

در ادامه به بررسی تجربه عملی و مطالعه میدانی این دو در یکی از حومه‌های شهر تورنتو پرداخته شده که نتایج حاصل از آن تمامی انگاره‌های موجود درباره تاثیرات تکنولوژی اطلاعات را به بوته نقد کشیده و چارچوب نظری ثنوری آنان را شکل می‌دهد.

معرفی تجربه نت ویل

در پروژه‌های مطالعاتی تحت نام نت ویل که در سال‌های پایانی قرن بیستم انجام گرفت، باری ولمان و کیث هامپتون مطالعه مشترکی را بر روی حومه‌های شهر تورنتو انجام دادند تا تاثیر اینترنت رایگان را بر روی شبکه‌های دوستی و نظام محله مورد ارزیابی قرار دهند. از بین حومه‌های شهر تورنتو محله نت ویل Netville بدلیل مجهز بودن به سیستم اینترنت پر سرعت با سرعتی بالغ بر ۱۰Mbps (۳۰۰ برابر اینترنت Dial up و ۱۰ برابر ADSL) و همچنین پایه ریزی یک شبکه اجتماع محلی تحت وب که همزمان با طراحی و ساخت آن صورت گرفت، انتخاب شد. فرض اولیه این پروژه مطالعاتی بر این اصل استوار بود که جامعه شبکه‌ای چیزی بیش از مجموعه‌ای از سیم‌ها و کامپیوترها است. در واقع جامعه‌ای است که مردم آن به هم مرتبطند و سوال اصلی مطالعه این بود که زندگی در یک محله مجهز به اینترنت پر سرعت رایگان چه تاثیری بر نوع روابط اجتماعی بین همکاران، دوستان و همسایگان می‌گذارد. در این مطالعه با پرهیز از پیشداوری‌های یک سوئیچ‌ای که در مطالعات جوامع مجازی که تنها افراد واقع در شبکه (آن لاین) را هدف قرار داده و یا تحقیقات جامعه شناسی

سنتی که افراد را در محلات سنتی و کالبدی مورد ارزیابی قرار می‌دهد، راه حلی دنبال می‌شد تا تاثیر تکنولوژی اطلاعات را بر این امر مورد ارزیابی قرار دهد. (Hampton, ۲۰۰۰)

از این رو در مطالعه مذکور اهداف ذیل مد نظر قرار گرفت:

- بررسی چگونگی ظهور ارتباط‌های مجازی در دنیای واقعی.
- مشخص کردن سرنوشت محله و اینکه ماندن در خانه برای کار، خرید و تحصیل تا چه حد به فردگرایی افراد در دنیای مجازی منجر می‌شود.
- بررسی تاثیر اینترنت بر سرمایه‌های اجتماعی و نقش آن در تحکیم روابط دوستی و شبکه‌های اجتماعی. (Hampton)

ویژگی‌های نت ویل به عنوان نمونه مطالعاتی انتخاب شده

نت ویل یکی از توسعه‌های ناشی از رشد سریع جمعیت و افزایش ساخت و ساز تورنتو با ۱۲۰ خانه مجزا و تک خانواری است. و در آن زمان از معدود توسعه‌های آمریکای شمالی به حساب می‌آمد که همزمان با ساخت به صورت آزمایش و به منظور انجام تحقیقات علمی به اینترنت پرسرعت رایگان و یک شبکه اجتماعی محلی تحت وب مجهز شده بود که امکان برقراری ارتباط از طریق پست الکترونیک، تلفن تصویری، خدمات درمانی الکترونیکی و تالارهای گفتگوی تحت وب را برای ساکنین خود فراهم می‌آورد. ساکنین نت ویل اکثراً به طبقه متوسط رو به پایین تعلق داشته، انگلیسی زبان، متأهل و دارای مدرک دانشگاهی بودند و وابستگی‌های نژادی و مذهبی نقش چندانی در استقرار آنها در نت ویل نداشته است. تنها درصد کمی از ساکنین تجربه استفاده از تکنولوژی را داشته و اکثراً نسبت به این مفهوم بیگانه بودند. ولی با این وجود آگاهی شان از میانگین آگاهی ساکنین نسبت به تکنولوژی بیشتر بود. حدود ۶۵ درصد از ساکنین در این طرح آزمایش دوساله مشارکت کرده و ۲۵ درصد مابقی به دلایلی چون ناتوانی و یا عدم تمایل هرگز به شبکه اینترنت متصل نشدند. که این خود امکان مقایسه بین دو قشر اجتماع را فراهم می‌آورد.

مطالعات صورت گرفته در تجربه نت ویل

در این مطالعه، روش جمع آوری اطلاعات بسیار مهم بود زیرا لازم بود تا تمامی اطلاعات درباره شبکه‌های شخصی، تعاملات اجتماعی، ارزش‌های شهروندی و دسترسی به اینترنت مورد ارزیابی قرار گیرد. از این رو روش تک نگاری به عنوان روش پایه انتخاب شد.

خارج از شبکه	درون شبکه	
۸/۴	۲۵/۲	شناختن با نام
۳.۲	۶.۴	ارتباط رو در رو
۳.۲	۴.۸	ملاقات در خانه در ۶ ماه گذشته
۵.۶	۲۲.۳	مکالمه تلفنی در ماه گذشته
-	۴.۱	ارتباط از طریق email

جدول شماره ۱- مقایسه شاخص‌های اجتماعی در بین دو گروه از ساکنان نت ویل (Hampton, ۲۰۰۱)

دیاگرام a و b نشان داده شده، در ساکنین غیر مرتبط به شبکه، گسترش پیوندهای اجتماعی بسیار محدود و از جنس شناختن و یا پیوندهای ضعیف بوده در حالی که در ساکنینی که فعالانه در شبکه اینترنتی حضور داشته‌اند، جنس و گسترش این پیوندها به طور معناداری متفاوت است. (Hampton, ۲۰۰۱)

نتایج آماری بدست آمده از این مشاهدات نیز قابل توجه است که در زیر بدان پرداخته می‌شود:

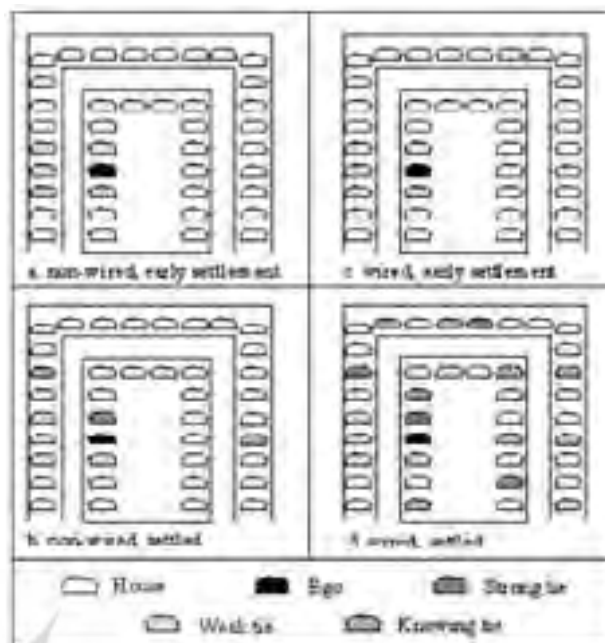
از بین ۱۰۹ خانوار ساکن در نت ویل، ۶۴ خانوار به شبکه محلی تحت وب پیوسته و در آن فعالیت می‌کردند و ۴۵ خانوار مابقی به هیچ وجه به شبکه نپیوستند و تمام ارتباط خود را در قالب فضای کالبدی نظام همسایگی به صورت سنتی دنبال می‌کردند. این مسئله این امکان را برای هامپتون به وجود آورد تا به مقایسه شاخص‌های تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی در بین این دو گروه بپردازد. نتایج حاصل از این بررسی در جدول شماره ۱ آمده است.

نتایج فوق نظریه‌ای را که معتقد است در اثر پیشرفت‌های تکنولوژی اطلاعات فرد گرایی افزایش می‌یابد، دگرگون کرد. به دنبال کسب نتایج فوق، این دو جامعه شناس یک نظام شبکه‌ای مبتنی بر مکان تحت عنوان Glocalization را که ترکیبی از محله گرایی و جهانی شدن است، پایه ریزی کردند.

جمع بندی

در مقاله حاضر، پس از بررسی دیدگاه‌های فرهنگ گرایانه و ترقی گرایانه درباره محله، به ترسیم اینفوتوپای نظریه پردازان جامعه شبکه اینترنتی پرداخته شد و سیر تحول این نظریات مورد بررسی قرار گرفت.

نظریات دو اندیشمند معاصر باری ولمن و کیت هامپتون که تأکید بر پیوند مفهوم فناوری اطلاعات با مفهوم نظام محله دارد،

دیاگرام ۱- نحوه گسترش پیوندهای اجتماعی یک هفته و سه ماه بعد از استقرار در نت ویل (Hampton, ۲۰۰۱)

برای تک نگاری، هامپتون خود به عنوان یک ساکن در این جامعه کوچک زندگی کرد و به صورت فعالانه در آن جامعه مشارکت داشت و برای افزایش دقت مطالعه، به کار در شبکه و در خانه اشتغال داشت و تلاش کرد تا تمام مایحتاج خود را از طریق اینترنت تامین کند. (Hampton, ۲۰۰۰)

علاوه بر تک نگاری، مطالعات میدانی نیز در سال ۱۹۹۸ به طور جداگانه و از طریق پرسش نامه صورت گرفت. بدین منظور، به تمام ۲۷۱ نفر ساکن بزرگسال نت ویل فهرستی شامل نام و عکس تمامی ساکنین داده شده و میزان آشنایی آنها با این افراد مورد سوال قرار می‌گیرد. علاوه بر آن، برای تکمیل و آزمون نتایج به دست آمده از روش فوق، فعالیت شهروندان این جامعه در شبکه به طور مستمر مورد نظارت قرار گرفت. (Wellman, ۲۰۰۱)

ارزیابی اطلاعات به دست آمده از سه روش فوق، نشان دهنده این اصل بود که بر خلاف تصور غالب، فناوری اطلاعات و به خصوص اینترنت نقش بسیار عمده‌ای در تقویت پیوندهای رو به زوال اجتماع‌های انسانی دارد.

دیاگرام شماره ۱ که از مطالعات پرسشنامه‌ای و تک نگاری هامپتون بدست آمده است، به طور شماتیک نحوه گسترش پیوندهای اجتماعی در واحد همسایگی را در دو گونه از ساکنین (مرتبط با شبکه و غیر مرتبط) نشان می‌دهد. همانطور که در

منابع:

- برمن، مارشال، ۱۳۸۴، تجربه مدرنیته ترجمه: مراد فرهادپور، چاپ پنجم، انتشارات طرح نو، تهران.
- تافلر، آلوین، ۱۳۸۴، موج سوم ترجمه شهیندخت خوارزمی، چاپ پانزدهم، نشر علم، تهران.
- جلالی، علی اکبر، ۱۳۸۲، شهر الکترونیک، چاپ اول، انتشارات دانشگاه علم و صنعت، تهران.
- شوای، فرانسواز، ۱۳۷۵، شهرسازی تخیلات و واقعیات ترجمه: سید محسن حبیبی، چاپ اول انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- کاستلز، مانوئل، ۱۳۸۰، عصر اطلاعات جلد اول ترجمه: علی پایا، چاپ دوم، انتشارات طرح نو، تهران.

- Boase, Jeffrey and Wenhong Chen. 2002, "The Networked Nature of Community Online and Offline" IT & Society 1 (1), Summer, 2002: 151-165.
- Hampton, Keith , 2001, "Living the Wired Life in the Wired Suburb: Netville, Glocalization and Civil Societ", Doctoral Dissertation. University of Toronto.
- Hampton, Keith , 1999, "Netville On-Line and Off-Line: Observing and Surveying a Wired Suburb", American Behavioral Scientist 43, 3, Nov, 1999: 475-92.
- Hampton, Keith , 2000, "Examining Community in the Digital Neighbourhood: Early Results from Canada's Wired Suburb". Pp. 475-92 in Digital Cities: Technologies, Experiences, and Future Perspectives, edited by Toru Ishida and Katherine Isbister. Berlin: Springer-Verlag.
- Hampton, Keith , 2003, "Neighboring in Netville: How the Internet Supports Community and Social Capital in a Wired Suburb", City & Community 2,4, December 2003: pp. 277-311.
- Hampton, Keith, 2001, "Broadband Neighborhoods - Connected Communities", The Association for Computer Machinery. pp. 301-302.
- Quan Hasse, Anabel and Barry Wellman and James Witte and Keith Hampton, 2002, "Capitalizing on the Internet: Network Capital, Participatory Capital, and Sense of Community" Pp.291-324 in The Internet in Everyday Life, edited by Barry Wellman and Caroline Haythornthwaite. Oxford: Blackwell.
- Wellman Bary and Caroline Haythornthwaite, 2002, " The Internet in Everyday Life" , Oxford: Blackwell.
- Wellman Bary, 2001 "The Persistence and Transformation of Community: From Neighbourhood Groups to Social Networks" Report to the Law Commission of Canada, 2001. 101 pp.

در مطالعه‌ای بر یک جامعه کوچک در اطراف تورنتو به نام نت ویل مورد ارزیابی قرار گرفت و نتایج آن ارائه گردید.

نگاه دوباره به دغدغه‌های جیکوبز که در ابتدای مقاله ارائه شد و نتایج حاصل از تجربیات ولمن و هامپتون به خوبی نقش تکنولوژی اطلاعات را در برطرف کردن بخش اعظمی از دغدغه‌هایی که در اثر ورود تکنولوژی به شهر و انحلال محله مطرح شد نشان می‌دهد.

هامپتون بر پایه این نظریه و با توجه به نتایج مطالعه نت ویل به پایه ریزی شبکه اینترنتی سراسری در ایالات متحد به نام e-neigh-dest زده که بوسیله اجتماع‌های محلی مرتبط با نظام محلات سعی در همگانی کردن نظریه خود در مقیاسی به عظمت کل کشور آمریکا است و کلید او در پیوند جامعه شبکه اینترنتی و محلات، استفاده از کدپستی پنج رقمی سراسری بوده است که سبب می‌شود تا افراد به محض عضو شدن در کنار اعضای در دنیای مجازی قرار گیرند که از لحاظ مکانی نیز به آنها نزدیک‌تر می‌باشند.

وجود پتانسیل‌هایی همچون حضور فعال جوانان ایرانی در شبکه‌های اینترنتی که بنا به استناد به آمار ارائه شده از سوی مهمترین این شبکه‌ها، جزو گسترده‌ترین و فعالترین کشورها بعد از آمریکا می‌باشد و همچنین با توجه به وجود کدپستی ۱۰ رقمی در ایران که موقعیت مکانی دقیق تری را در ترسیم مجدد مرزهای نظام محلات بوجود می‌آورد می‌تواند راهکار پایه ریزی نظام شبکه‌ای بر پایه نظام محلات رو به زوال ولی همچنان قابل تشخیص کنونی باشد. ■